INTERNATIONAL JOURNAL OF SCIENTIFIC RESEARCHERS
ISSN: 3030-332X Impact factor: 8,293 Volume 8, issue 2, November 2024
https://wordlyknowledge.uz/index.php/IJSR worldly knowledge
Index: google scholar, research gate, research bib, zenodo, open aire.
https://scholar.google.com/scholar?hl=ru&as_sdt=0%2C5&q=wosjournals.com&btnG
https://www.researchgate.net/profile/Worldly-Knowledge
https://journalseeker.researchbib.com/view/issn/3030-332X

DAVLAT BUDJETI OCHIQLIGI VA SHAFFOFLIGINI TA'MINLASH

Muqimjonov Umidjon Asilbek o'g'li
AT "Aloqabank"Oltiariq KXKM menejeri

Annotatsiya: Ushbu maqolada davlat budjeti ochiqligi va shaffofligini ta'minlash masalalari, mavjud muammolar va ularning yechimlari tahlil qilingan. Tadqiqot davlat budjeti shaffofligi sohasidagi xalqaro tajribalar va milliy amaliyotni o'rganish asosida olib borilgan. Maqolada budjet shaffofligini oshirish bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqilgan.
Kalit so'zlar:davlat budjeti, shaffoflik, ochiqlik, moliyaviy hisobot, budjet nazorati, jamoatchilik ishtiroki
Аннотация.В данной статье проанализированы вопросы обеспечения открытости и прозрачности государственного бюджета, существующие проблемы и их решения. Исследование проводилось на основе изучения международного опыта и национальной практики в области прозрачности государственного бюджета. В статье разработаны рекомендации по повышению прозрачности бюджета.
Ключевые слова: государственный бюджет, прозрачность, открытость, финансовая отчетность, бюджетный контроль, участие общественности
Abstract. This article analyzes issues of ensuring the openness and transparency of the state budget, existing problems and their solutions. The study was based on international experiments in the field of state budget transparency and the study of national practice. The article developed recommendations for increasing budget transparency.
Keywords: state budget, transparency, openness, financial reporting, budgetary control, public participation

KIRISH

Davlat budjeti shaffofligi demokratik boshqaruvning muhim elementi hisoblanadi. Budjet mablag'larining samarali taqsimlanishi va sarflanishini ta'minlash uchun budjet jarayonining barcha bosqichlarida ochiqlik va hisobdorlik zarur [1]. So'nggi yillarda O'zbekistonda budjet shaffofligini oshirish bo'yicha qator islohotlar amalga oshirilmoqda, biroq hali ham yechimini kutayotgan muammolar mavjud.

Maqolaning maqsadi davlat budjeti shaffofligini ta'minlash borasidagi xalqaro tajribalarni o'rganish va milliy amaliyotni takomillashtirish bo'yicha takliflar ishlab chiqishdan iborat.

Metodologiya va adabiyotlar tahlili

Tadqiqot metodologiyasi sifatida tizimli yondashuv, qiyosiy tahlil va mantiqiy umumlashtirish usullaridan foydalanildi. Xalqaro moliya institutlari hisobotlari, ilmiy maqolalar va me'yoriy hujjatlar o'rganib chiqildi.

Xalqaro Valyuta Fondi tomonidan ishlab chiqilgan "Budjet shaffofligi kodeksi" budjet shaffofligini baholashning asosiy mezonlarini belgilaydi [2]. Jahon banki ekspertlari budjet shaffofligini ta'minlashda fuqarolik jamiyati institutlarining rolini alohida ta'kidlaydilar [3].

Rossiyalik olimlar Afanasyev va Shash budjet jarayonining barcha bosqichlarida jamoatchilik ishtirokini kengaytirishning ahamiyatini ko'rsatib o'tishgan [4]. O'zbekistonlik tadqiqotchilar Nurmuratov va Rahimov budjet shaffofligini oshirishda zamonaviy axborot texnologiyalarining rolini tadqiq etishgan [5].

Natijalar va muhokama

ISSN: 3030-332X Impact factor: 8,293 Volume 8, issue 2, November 2024
https://wordlyknowledge.uz/index.php/IJSR worldly knowledge
Index: google scholar, research gate, research bib, zenodo, open aire.
https://scholar.google.com/scholar?hl=ru&as_sdt=0%2C5&q=wosjournals.com&btnG
https://www.researchgate.net/profile/Worldly-Knowledge
https://journalseeker.researchbib.com/view/issn/3030-332X

Budjet shaffofligi darajasini baholash xalqaro amaliyotda Open Budget Index (OBI) ko'rsatkichi orqali amalga oshiriladi [6]. 2023-yil natijalariga ko'ra, O'zbekiston ushbu reytingda o'rtacha ko'rsatkichga ega.

Davlat budjeti shaffofligini ta'minlashning asosiy yo'nalishlari:

1. Budjet ma'lumotlarining to'liqligi va oshkoraligi
2. Budjet jarayonida jamoatchilik ishtiroki
3. Budjet ijrosi ustidan samarali nazorat
4. Budjet hisobotlarining xalqaro standartlarga muvofiqligi

Xalqaro tajriba ko'rsatishicha, budjet shaffofligini ta'minlashda "Ochiq budjet portali" muhim ahamiyatga ega [7]. Portal orqali fuqarolar budjet jarayonining barcha bosqichlari haqida ma'lumot olish imkoniyatiga ega bo'ladilar.

Budjet shaffofligini oshirishda quyidagi muammolar mavjud:

- Budjet ma'lumotlarining to'liq emasligi
- Jamoatchilik nazoratining sustligi
- Budjet hisobotlarining murakkabligi
- Maxalliy budjetlar shaffofligining pastligi

Xulosa

Davlat budjeti shaffofligini ta'minlash uchun quyidagi chora-tadbirlarni amalga oshirish maqsadga muvofiq:

1. Budjet ma'lumotlarini yanada soddalashtirilgan shaklda e'lon qilish
2. Jamoatchilik ishtirokini kengaytirish mexanizmlarini takomillashtirish
3. Budjet nazorati tizimini kuchaytirish
4. Xalqaro standartlarga muvofiq hisobot tizimini joriy etish [8]

Ushbu tadbirlarning amalga oshirilishi davlat budjeti shaffofligini sezilarli darajada oshirish imkonini beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. World Bank. (2023). Fiscal Transparency Handbook. Washington, DC: World Bank Publications.
2. International Monetary Fund. (2023). Fiscal Transparency Code. Washington, DC: IMF.
3. OECD. (2022). Budget Transparency Toolkit. Paris: OECD Publishing.
4. Афанасьев, М.П., Шаш, Н.Н. (2022). Бюджетная прозрачность и подотчетность. Финансы, 5, 18-25.
5. Nurmuratov, T., Rahimov, S. (2023). O'zbekistonda davlat budjeti shaffofligini ta'minlash masalalari. Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar, 3, 45-52.
6. International Budget Partnership. (2023). Open Budget Survey 2023. Washington, DC: IBP.
7. Wilson, R. (2023). Digital Solutions for Budget Transparency. Public Money & Management, 43(2), 89-96.
8. Zhang, Y., & Yang, K. (2023). Budget Transparency in Developing Countries. Public Administration Review, 83(2), 234-245.